

PROJEKT SYSTEMOWY 1.18

TWORZENIE I ROZWIJANIE STANDARDÓW USŁUG POMOCY I INTEGRACJI SPOŁECZNEJ

**Działania w zakresie wdrażania standardów pracy socjalnej
i funkcjonowania instytucji pomocy społecznej**

Animator – mediator – lokalny polityk społeczny

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Marek Rymsza
ISNS Uniwersytet Warszawski, ekspert ISP

„Wdrażanie OSL a aktywna polityka społeczna”

Spotkanie z przedstawicielami
służb społecznych i samorządów lokalnych,
MPiPS, Warszawa 16 marca 2012

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Kluczowe materiały dla prezentacji

- ❖ Marek Rymsza (red.) – *Pracownicy socjalni i praca socjalna w Polsce. Między służbą społeczną a urzędem, ISP, Warszawa 2012* – książka podsumowująca fazę diagnozy
- ❖ *Ramowy model środowiskowej pracy socjalnej / organizowania społeczności lokalnej*, opracowanie przygotowane przez ekspertów CAL/ISP, Warszawa 2011 będące podstawą działań wdrożeniowych

Inne publikacje projektowe:

- ❖ Raport: Marek Rymsza (red.), *Czy podejście aktywizujące ma szansę? Pracownicy socjalni i praca socjalna w Polsce 20 lat po reformie systemu pomocy społecznej*, ISP, Warszawa 2011
- ❖ Raport: Magdalena Dudkiewicz (red.), *Pracownicy socjalni: pomiędzy instytucją pomocy społecznej a środowiskiem lokalnym*, ISP, Warszawa 2011
- ❖ Prace LIS nr 1: Bohdan Skrzypczak (red.), *Organizowanie społeczności lokalnej. Analizy, konteksty, uwarunkowania*, CAL, Warszawa 2011

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

❖ Źródła danych empirycznych

- (1) badanie ilościowe na próbie reprezentatywnej pracowników socjalnych zatrudnionych w różnych placówkach (OPS, PCPR, placówki specjalistyczne)
- (2) badanie jakościowe pracowników socjalnych z OPS (częściowo samodzielne, a częściowo o charakterze wspierającym badanie „główne”)

Diagnoza: ukierunkowanie aktywności służb społecznych

- ❖ Wyczerpanie osłonowej formuły w działaniach służb społecznych
- ❖ Potrzebna reorientacja aktywności służb przeprowadzana równoległe w dwóch aspektach: (1) od działań osłonowych do aktywizujących oraz (2) od wspierania jednostek (przez rodzinę i grupy) do wspierania społeczności
- ❖ Działania osłonowe i aktywizujące nie są względem siebie alternatywne, ale wzajemnie uzupełniające

Diagnoza: kondycja służb społecznych (1)

- Wpływ procesu instytucjonalizacji pomocy społecznej na tożsamość zawodową i typ profesjonalizacji pracowników socjalnych jako urzędników socjalnych a nie kwalifikowanych specjalistów od pomagania (silny zwłaszcza w OPS);
  - rozróżnienie (1) profesjonalizacji przez instytucjonalizację oraz (2) profesjonalizacji przez edukację
  - rozróżnienie dwóch rodzajów tożsamości zawodowej:
    - (1) pracownik socjalny jako urzędnik socjalny oraz
    - (2) pracownik socjalny jako specjalista ds. pracy socjalnej

Diagnoza: kondycja służb społecznych (2)

- Niewykorzystany – a uchwycony w badaniu – potencjał rozproszonego środowiska pracowników socjalnych zatrudnionych w placówkach specjalistycznych z pogranicza systemu pomocy społecznej (CIS, placówki wsparcia dla bezdomnych, ŚDS i inne)
- Potencjał „aktywnego pomagania” prowadzonego w trzecim sektorze (organizacje pozarządowe, podmioty kościelne) niekoniecznie „pod szyldem” pracy socjalnej, ale spełniającego kryteria pracy socjalnej – do oszacowania w badaniach

Rozwój służb społecznych: rekomendacje (1)

- stworzenie warunków do codziennego praktykowania pracy socjalnej we wszystkich typach placówek; „gorset urzędniczy” to bariera dla rozwoju pracy socjalnej
- Nie popełnić błędu redukcjonizmu – sprowadzania pracy socjalnej do aktywności zawodowej (typu *case work*) pracowników socjalnych tworzących trzon publicznego systemu pomocy społecznej
- Ograniczyć tendencje do traktowania pracowników socjalnych jako agentów kontroli i zarządzania *underclass* (strukturalny błąd ustawy „antyprzemocowej”, wadliwe pozycjonowanie ps względem asystentów rodziny)

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Rozwój służb społecznych: rekomendacje (2)

- Badania pokazały, że elementem potencjału rozwojowego służb społecznych jest zakorzeniona orientacja środowiskowa (polska tradycja pracy środowiskowej)
- Orientacja środowiskowa możliwa jest do „skapitalizowania” w ramach upowszechniania OSL
- Warunkiem powodzenia tej misji jest (1) pozostawienie pracownikom socjalnym OPS silnego zaplecza instytucjonalnego oraz (2) ich otwarcie na „siły społeczne” (OSL jako praca dla społeczności, w społeczności i ze społecznością)

Rozwój służb społecznych: rekomendacje (3)

- Pracownicy socjalni chcą być zatrudnieni na etatach w placówkach wsparcia, ale pracować z ludźmi w środowisku; warto to uwzględnić w projektowaniu rozwoju służb społecznych
- Warto tworzyć stanowiska pracy dla pracowników socjalnych w różnych placówkach wsparcia, także funkcjonujących w ramach trzeciego sektora;
- W OPS warto instytucjonalnie rozdzielić (w sposób uwzględniający wielkość poszczególnych placówek) pracę socjalną (dając przestrzeń do praktykowania jej różnymi metodami: case work, metoda grupowa, metoda środowiskowa) i wypłacanie zasiłków

❖ Organizator społeczności lokalnej

Rozwiązanie funkcjonalne jako zespolona wiązka środowiskowych ról zawodowych:

- Animator – rola rozpoznana, częściowo już utrwalona dzięki wcześniejszym działaniom,
- Mediator / networker – rola „projektowana”
- Lokalny polityk społeczny / planista – rola „projektowana”

Charakterystyka badanej populacji

- **94,2%** - kobiety
- **99,6%** zatrudnienie „kodeksowe” (97,7% - pełnoetatowe)
- Średni wiek: **40 lat** (OPS - 40,1; PS - 37,9; PCPR - 35,7);
- Średni staż pracy: **13,3 lat** (OPS 13,8; PS – 9,8; PCPR – 8,8)
- **73,3%** - wychowuje dzieci (28,7 - 1; 34,0% - 2; 26,7% - 3 i więcej)
- **71,5%** - w związku małżeńskim
- **74,9%** - uczestniczy w realizacji projektów unijnych (w tym 44,3% było lub jest zatrudnionych przy takich projektach)
- **42,7%** - wykształcenie wyższe „kierunkowe” + 4,7% - inne wyższe; 45,8% posiada którąś ze specjalizacji
- **90,6%** – nie jest członkiem żadnej organizacji społecznej

❖ **Rozwój OSL jako element głównego nurtu aktywnej (aktywizującej) polityki społecznej :**

- W stronę social services jako usług społecznych świadczonych przez służby społeczne
- OSL jako usługa społeczna
- OSL-owcy jako element służb społecznych i *helping professions* (dylemat korporatyzacji – w stronę opcji „szerokiej”)
- W stronę zintegrowanych *activation services*